

IN MEMORIAM

AKADEMIK PROF. DR. BRANISLAV ĐURĐEV (1908. - 1993.)

MOTO: "Ja mislim da je svaki čovjek koji marljivo radi i tako odživi svoj vijek, ako se pošteno odnosi prema svom narodu i čovječanstvu, dostojan istorije - i svog naroda i sadašnjeg vremena".

(B. Đurdev, Dijalog, časopis za filozofiju i društvenu teoriju, Sarajevo 1978, br. 5, str. 198)

Akademik prof. dr Branislav Đurdev je umro u Novom Sadu 26. februara 1993. godine. Sahranjen je u Sremskim Karlovcima, mjestu gdje se rodio prije devedeset godina, tačnije 4. avgusta 1908. godine.

Osnovnu školu je završio u Perlezu, a maturu u Sremskim Karlovcima, 1928. godine, kada se upisao na studij istorije i orijentalne filologije u Beogradu. Diplomirao je 1934. godine, kada objavljuje i svoj prvi naučni rad. Kao stipendista Turske vlade u decembru 1937. godine odlazi u Istanbul na postdiplomske studije.

U Sarajevo dolazi 1939. godine i počinje raditi kao kustos-pripravnik u Zemaljskom muzeju, gdje je nakon penzionisanja Rize Muderizovića ostalo upražnjeno mjesto kustosa-arhivara. Radio je na sređivanju grade Turskog arhiva koji se nalazio pri Zemaljskom muzeju. Od aprila 1941. godine do avgusta 1945. godine prof. Đurdev se nalazio u zarobljeništvu na sjeveru Njemačke, nakon čega 1946. godine ponovo dolazi u Sarajevo. Od tada, sa manjim prekidima, prof. Đurdev boravi u Sarajevu, koje konačno napušta u ljeto 1992. godine.

Doktorirao je 1952. godine na temu "Kakva je bila turska vlast u Crnoj Gori u XVI i XVII veku". Opredjeljenje za ovu temu sam prof. Đurdev obrazlagao je činjenicom, da je do tada bilo otvoreno pitanje osmanske vlasti u Crnoj Gori, odnosno, time što se u historiografiji postavljalo pitanje, da li je Crna Gora uopće priznavala osmansku vlast. Kada se, međutim, želio našaliti na svoj račun, govorio je da se opredjelio za izučavanje istorije Crne Gore u doba osmanske vlasti, zbog naivnosti istraživača početnika. Naime, kada se prvi put susreo sa defterima u arhivu, zaključio je da ako je Crna Gora mala, onda ni defteri za nju ne mogu biti obimni. Međutim, čini se da je upravo prevodjenje dva neobjavljena deftera za

Crnu Goru iz doba Skender-bega Crnojevića opredijelilo njegov dalji naučni rad iz domena istorije južnoslovenskih naroda pod osmanskom vlašću, ali i činjenica da je bio istoričar i orijentalista. Upravo ovom povezanošću određen je najveći broj njegovih radova.

Potreba da objasni konkretne istorijske probleme, kojima se nije moglo prići, onako kako ih je on zahvatao, nasljedjenim metodološkim pristupom, usmjerila ga je na kritiku istog i izgrađivanje sopstvenog. Njegov metodološki pristup istorijskim problemima je u mnogo čemu originalan i u pogledu postupka sa istorijskim izvorima i u pogledu općeg istorijskog shvaćanja. U mnogim istorijskim raspravama prof. Đurdev uzgred raspravlja o teorijskim i metodološkim pitanjima koja su se postavljala u vezi sa problemom koji je obrađivao. Osim toga, najveći broj svojih radova posvetio je upravo teorijskim i metodološkim problemima. Kao izvanredan poznavalac metodoloških i filozofsko-istorijskih pitanja formulisao je idejna polazišta historiografije danas kod nas.

Razmatrajući suštinska pitanja istorijske nauke prof. Đurdev je dao neprocjenjiv doprinos našoj historiografiji, posebno osmanistici. Njegov pošten odnos prema svom ali i drugim narodima sagledava se iz realnog pristupa u obradi problema iz istorije tih naroda. "Moram reći da sam sretao odbojnost kojom se dočekuje afirmacija muslimanske nacije kod nas. Uzgred da kažem, ne smatram najsretnijim taj izraz za muslimansku naciju. Po mom bi bilo najbolje upotrebljavati izraz Bošnjaci...", između ostalog je rekao prof. Đurdev u jednom intervjuu časopisu "Danas" 1985. godine (Danas, Zagreb, br. 181 od 6. 8. 1985, 22).

Svoje stavove prof. Đurdev je izlagao na brojnim naučnim skupovima, predavanjima, a posebno na međunarodnim kongresima gdje je bio poznat po referatima koji su imali za temu pitanja iz istorijske metodologije i filozofije istorije: međunarodni kongres istoričara u Rimu 1955, Stokholmu 1960, Beču 1965, Moskvi 1970, San Francisku 1975. i Štutgartu 1985. godine. Pored referata, ne rijetko, prof. Đurdev se uključivao u rad kongresa diskusijama, pa i polemikama. Pored toga što je bio vrstan poznavalac problematike kojom se kongres bavio, njegova velika prednost je bila i poznavanje više svjetskih jezika, kojima se služio.

Osim na kongresima, polemičke rasprave je često vodio i u časopisima. Kao polemičar, prof. Đurdev je bio i ostao jedna od najzanimljivijih ličnosti u našem naučnom životu.

Prof. Đurdev je dao i veliki doprinos u prikupljanju, obradi i publikovanju istorijske grade. Obradio je i izdao više knjiga primarnih izvora vezanih za istoriju južnoslovenskih naroda pod osmanskom vlašću, posebno kanun-nama i deftera.

Njegovo ime je neraskidivo vezano za osnivanje nastavno naučnih ustanova u Bosni i Hercegovini: Orijentalnog instituta čiji je bio i prvi direktor (1950. - 1964. godine), Filozofskog fakulteta (1950. godine biran je za prodekana i profesora na Katedri za istoriju, a 1964/65. godine i za dekana), predsjednik Naučnog društva BiH od 1955. - 1959. godine, te predsjednik ANUBiH od 1968. - 1971. godine.

Inicijator je i pokretanja naučnih časopisa u ovim ustanovama (Priloga za orijentalnu filologiju, Godišnjaka Društva istoričara BiH i dr). Posebno je zaslužan za pokretanje serije Monumenta Turcica Historiam Slavorum Meridionalium Illustrantia pri Orijentalnom institutu u Sarajevu. Ova serija je pokrenuta sa ciljem da u njoj budu objavljivani, planski i sistematski, dokumenti turskih arhiva koji se odnose na period bosanske istorije pod osmanskom vlašću.

Najveći dio svog života, a gotovo cijeli radni vijek prof. Đurdev je odživio u Sarajevu, u Bosni i Hercegovini. I u trenutcima kada su se njegove bivše kolege i saradnici otvoreno stavili na stranu onih koji su "ognjem i mačem" prolazili kroz Bosnu i Hercegovinu, prof. Đurdev je ostao častan čovjek. Napustio je Sarajevo u ljeto 1992. godine utučen i izgubljen, ne mogavši sve to podnijeti.

Prof. Đurdev je nezaobilazna ličnost u historiografiji Bosne i Hercegovine, kako po tome što je svojim djelom, širokim po tematici i opsegu, dao snažan pečat razvoju naše osmanistike i historiografije uopće, tako i u organizovanju naučno-istraživačkog rada.

U sjećanju kolega i njegovih najbližih saradnika prof. Đurdev će ostati kao čovjek koji se pošteno odnosio prema istorijskim događajima koje je proučavao i tumačio bez imalo predrasuda, a nadasve korektnim odnosom prema kolegama i saradnicima, uprkos njegovoj impulzivnoj prirodi uvijek spremnoj na žustru, ali konstruktivnu raspravu.

Zbog svega toga se za prof. Đurdeva s pravom može kazati da je *čovjek dostojan istorije*.

Vesna Mušeta-Aščerić